

UDC: 351: 37.07

DOI: [https://doi.org/10.32689/2617-2224-2019-4\(19\)-178-192](https://doi.org/10.32689/2617-2224-2019-4(19)-178-192)

Мороз Світлана Анатоліївна,
кандидат наук з державного управ-
ління, старший науковий співробітник
Навчально-науково-виробничого центру,
Національний університет цивільного за-
хисту України, 61023, м. Харків, вул. Чер-
нишевська, 94, тел.: +38 (095) 507 14 35,
e-mail: ra.ekma@gmail.com

ORCID: 0000-0002-2696-1278

Мороз Светлана Анатольевна,
кандидат наук по государственному
управлению, старший научный сотруд-
ник Учебно-научно-производственно-
го центра, Национальный университет
гражданской защиты Украины, 61023,
г. Харьков, ул. Чернышевская, 94, тел.: +38
(095) 507 14 35, e-mail: ra.ekma@gmail.com

ORCID: 0000-0002-2696-1278

Moroz Svitlana Anatoliyivna,

Candidate of Science in Public Administration, Senior Research Officer of Training Research and Production Center, National University of Civil Protection of Ukraine, 61023, Kharkiv, Str. Chernyshevskya, 94, tel.: +38 (095) 507 14 35, e-mail: ra.ekma@gmail.com

ORCID: 0000-0002-2696-1278

ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ СТУДЕНТАМИ З КИТАЮ ЯК ПІДҐРУНТЯ ДЛЯ ВИКОРИСТАННЯ ЙОГО ДОСВІДУ В УДОСКОНАЛЕННІ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ОСВІТЯНСЬКОЮ ГАЛУЗЗЮ УКРАЇНИ

Анотація. З'ясування напрямів та умов ефективного реформування системи вищої освіти України, з огляду на неабияку її значущість у забезпеченні суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку України, є актуальним напрямом в організації наукових пошуків. Серед можливих наукових завдань, у межах відповідної проблематики є й ті, зміст яких пов'язано з виявленням особливостей функціонування зарубіжних моделей розбудови системи вищої освіти та з'ясування рівня задоволеності об'єктів навчальної комунікації якістю надання освітніх послуг.

Проаналізовано думки студентів з Китаю щодо якості вищої освіти на університетському та державному рівнях, а також виявлено ті з напрямів державної політики, які свого часу забезпечили динаміку зростання якості функціонування системи вищої освіти Китаю.

За результатами аналізу міжнародного рейтингу Quacquarelli Symonds встановлено той факт, що темпи зростання якості системи вищої освіти Китаю є значно вищими порівняно з тими темпами, які демонструють системи вищої освіти інших країн світу. З метою з'ясування особливостей сприйняття феномену якості вищої освіти китайськими студентами, авторами цієї публікації було проведено опитування студентів Institute of International and Comparative Education at Beijing Normal University (China). За результатами аналізу відповідей студентів встановлено такі факти: показники рівня оцінки якості вищої освіти в Китаї та конкретному університеті не є ідентичними; переважна більшість китайських студентів не лише оцінює якість вищої освіти на високому рівні, а й є задоволеною його показниками (відповідність якості вищої освіти вимогам ринку праці); думка студентів має враховуватись суб'єктами державного управління під час проведення загальнонаціонального моніторингу якості вищої освіти.

Державна політика України щодо забезпечення якості вищої освіти має розбудовуватися за кращими світовими моделями системи вищої освіти. У цьому контексті пропонуємо скласти та забезпечити реалізацію програм на кшталт китайських Проектів 211 (вибір 100 найкращих ЗВО Китаю для реалізації державного замовлення на підготовку висококласних фахівців) та 985 (забезпечення позиціонування кращих університетів Китаю на рівні ЗВО-лідерів у межах міжнародних університетських рейтингів).

Ключові слова: якість вищої освіти, система вищої освіти, китайські студенти, опитування, суб'єкти державного управління, державна політика.

ОЦЕНКА КАЧЕСТВА ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ СТУДЕНТАМИ ИЗ КИТАЯ КАК ОСНОВА ДЛЯ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЕГО ОПЫТА В УСОВЕРШЕНСТВОВАНИИ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ОТРАСЛЬЮ УКРАИНЫ

Аннотация. Выяснение направлений и условий эффективного реформирования системы высшего образования Украины, учитывая ее большую значимость в обеспечении общественно-политического и социально-экономического развития Украины, является актуальным направлением в организации научных исследований. Среди научных задач, в пределах соответствующей проблематики, позиционируют в том числе и те, содержание которых связано с выявлением особенностей функционирования зарубежных моделей развития системы высшего образования, а также определением уровня удовлетворенности объектов учебной коммуникации качеством предоставления образовательных услуг.

Проанализировано мнение студентов из Китая относительно качества высшего образования на университетском и государственном уровнях, а так-

же выявлены те из направлений государственной политики, которые в свое время смогли обеспечить динамику улучшения качества функционирования системы высшего образования Китая.

По результатам анализа международного рейтинга Quacquarelli Symonds установлено тот факт, что темпы улучшения качества системы высшего образования Китая значительно выше по сравнению с теми темпами, которые демонстрируют системы высшего образования других стран мира. С целью выяснения особенностей восприятия китайскими студентами феномена качества высшего образования, авторами этой публикации был проведен опрос студентов Institute of International and Comparative Education at Beijing Normal University (China). По результатам анализа ответов студентов установлены следующие факты: показатели уровня оценки качества высшего образования в Китае и конкретном университете не являются идентичными; подавляющее большинство китайских студентов не только оценивает качество высшего образования на высоком уровне, но и удовлетворена его показателями (соответствие качества высшего образования требованиям рынка труда); мнение студентов должно учитываться субъектами государственного управления во время проведения общенационального мониторинга качества высшего образования.

Государственная политика Украины по обеспечению качества высшего образования должна формироваться на лучших зарубежных моделях системы высшего образования. В этом контексте предлагаем составить и обеспечить реализацию программ наподобие китайских проектов 211 (выбор 100 лучших ВУЗов Китая для реализации государственного заказа на подготовку высококлассных специалистов) и 985 (обеспечение позиционирования лучших университетов Китая на уровне ВУЗов-лидеров в рамках международных университетских рейтингов).

Ключевые слова: качество высшего образования, система высшего образования, китайские студенты, опрос, субъекты государственного управления, государственная политика.

EVALUATION OF THE QUALITY OF HIGHER EDUCATION BY CHINESE STUDENTS AS THE BASIS FOR THE USAGE OF ITS EXPERIENCE IN IMPROVING SYSTEMS OF MANAGEMENT OF THE EDUCATIONAL SPHERE OF UKRAINE

Abstract. *Problem setting.* Clarification of the directions and conditions of effective reform of the higher education system of Ukraine, taking into account its considerable importance in ensuring the socio-political and socio-economic development of Ukraine, is an important way of organization a scientific research. Within the framework of the relevant problematics among the possible scientific tasks, including those content of which is associated with the identification of the features of the functioning of foreign models of the higher education system development and determining the level of satisfaction of objects of educational communication with the quality of educational services.

Paper objective. To hold an analysis of thoughts of Chinese students as for quality of higher education on the University and State levels, and also determine those directions of country's politics which at the time ensured the dynamics of growth in the quality of functioning of the higher education system in China.

Paper main body. Basing on the results of analysis of international world ranking Quacquarelli Symonds there was determined that temps of increasing of quality of higher education system of China are much higher comparing to the temps which are demonstrated by the systems of higher education of other countries of the. With the aim to determine the peculiarities of perception of the phenomenon of the higher education with Chinese students, authors of this article maid a survey of students of the Institute of International and Comparative Education at Beijing Normal University (China). Basing on the analysis of the results of the answers such facts were determined: the indicators of assessment of the quality of higher education in China and a particular University are not identical; the vast majority of Chinese students not only assess the quality of higher education at a high level, but also are satisfied with its indicators (compliance of the quality of higher education with the requirements of the labour market); the opinion of students should be taken into account by the subjects of public administration during the national monitoring of the quality of higher education.

Conclusions of the research. The state policy of Ukraine as for ensuring the quality of higher education should be developed taking into account the world's best models of higher education. In this context, we propose to create and implement programs such as Chinese Projects 211 (selection of the 100 best Universities of higher education of China for the implementation of the state order for the training of highly qualified specialists) and 985 (ensuring the positioning of the best universities in China at the level of leading Higher education universities within the international University rankings).

Keywords: quality of higher education, the system of higher education, Chinese students, survey, subjects of public administration, state politics.

Постановка проблеми. Проблема якості вищої освіти, з огляду на неабияку свою значущість для забезпечення суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку держави постійно перебуває у межах кола наукової уваги дослідників та фокусі професійної діяльності профільних органів державного управління. Про увагу вчених до вирішення

питань вдосконалення діючих сьогодні механізмів державного управління освітньої галузі свідчить факт зростання кількості науково-комунікативних заходів відповідного змістовного спрямування. Наприклад, лише за останній рік було проведено понад 10 науково-практичних конференцій, найбільш цікавими з яких є: Всеукраїнська науково-методична

конференція “Модернізація вищої освіти та проблеми управління якістю підготовки фахівців. Організація системи взаємодії “вища освіта – ринок праці”” (28.09.2018, м. Харків – Харківський державний університет харчування та торгівлі); Міжнародна науково-практична конференція “Якість вищої освіти: українська національна система та європейські практики” (6–7.12.2018, м. Київ – Київський національний університет імені Тараса Шевченка); Міжнародна науково-практична конференція “Управління в освіті” (04-05.04.2019, м. Львів – Національний університет “Львівська політехніка”). На значущість питань якості вищої освіти для подальшого розвитку держави свідчить факт їх позиціонування на рівні пріоритетних до вирішення у межах міжнародних, державних та регіональних програмних документів (Цілі сталого розвитку 2016–2030 (ООН); Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (Верховна Рада України); Стратегія сталого розвитку “Україна-2020” (Президент України); Середньостроковий план пріоритетних дій Уряду до 2020 року (Кабінет Міністрів України); Пріоритетні напрями змін у вищій освіті на 2018–2019 рр. (Міністерство освіти і науки України) тощо).

Питання забезпечення якості вищої освіти, поряд з інтеграцією до європейського простору вищої освіти і наукових досліджень та освітою впродовж життя, було визначено Міністерством освіти і науки України на рівні одного з пріоритетних напрямів змін у вищій освіті на 2018–2019 рр. [1].

Пошук напрямів ефективного вирішення питань забезпечення якості вищої освіти може бути здійснено за кількома відносно самостійними напрямами, наприклад: теоретико-методологічне обґрунтування змісту предмета наукової уваги та визначення умов його ефективного розвитку; обґрунтування компетенції інститутів держави і суспільства та університетської інституції; вивчення зарубіжних моделей забезпечення якості вищої освіти тощо. Кожен з цих напрямів, у тому чи іншому обсязі свого наукового опрацювання, набув свого розвитку у межах напрацювань вітчизняних та зарубіжних вчених.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика забезпечення якості у сфері вищої освіти позиціонувала у межах фокусу наукової уваги С. К. Андрейчука, Л. І. Антошкіної, А. В. Вербицької, Л. А. Гаєвської, Л. В. Головія, С. М. Домбровської, Д. І. Дзвінчука, М. І. Дудки, Ю. О. Журавльової, В. С. Журавського, С. А. Калашнікової, В. Г. Кременя, В. І. Лугового, В. М. Мороза, О. В. Поступної, Т. Ю. Скиби та ін. Питання менеджменту освіти набули свого розвитку у дослідженнях Ральфа Льюїса та Дугласа Сміта (аналіз системи управління якістю вищої освіти, а також обґрунтування змісту програми її підвищення на університетському рівні [2]), Рональда Барнетта (визначені принципи ефективного функціонування системи забезпечення якості вищої освіти [3]), Мохаммада Оулі (визначені основні характеристики якості вищої освіти, а також обґрунтовано критерії її оцінювання; розгляну-

то місце і роль органів державного управління в системі забезпечення якості вищої освіти [4]), Клер Чуаї (запропоновано комплексний підхід до формування системи якості вищої освіти; визначено основні характеристики вищої освіти [5]), Діани Грін, Вільяма Стаббса, Полін Перрі, Джима Фінча, Яна Райзбека [6] та інших вчених. Окремі питання порушеної проблематики були розглянуті в контексті вирішення відповідних питань у межах попередніх напрямів наукових пошуків [7, 8]. Не дивлячись на достатній рівень наукової уваги до проблематики якості вищої освіти та менеджменту процесу та технології її забезпечення, окремі її напрями все ще залишаються відкритими для подальших наукових пошуків.

Переважає більшість наукових досліджень з проблематики якості вищої освіти має суто теоретичне спрямування. Безумовно, розв'язання завдань науково-теоретичного спрямування, так само як і вирішення проблем методологічного спрямування має неабияке значення для формування підґрунтя для забезпечення практики функціонування системи вищої освіти. Разом з тим, порушення балансу між дослідженнями теоретичного та практичного спрямування не лише підвищує ризики виникнення диспропорції у розгляді предмета наукової уваги (виникнення розриву між рівнями знань забезпечених результатами використання теоретичних та практичних методів наукового пізнання може стати причиною так званого одностороннього сприйняття предмета наукової уваги), а й може стати причи-

ною викривлення змісту досліджуваного предмета. Проведений нами аналіз останніх наукових досліджень проблематики забезпечення якості вищої освіти свідчить, про те, що у межах вітчизняної наукової думки бракує тих досліджень, отримання результатів за якими, стало можливим внаслідок використання вченим методів емпіричного дослідження, а саме тих з них, які належать до методів добування наукових даних. Такими методами зазвичай є спостереження, тестування, анкетування, інтерв'ю, бесіди, хронометрія тощо [9, с. 183]. Безумовно, опитування представників з окремих категорій так званих стейкхолдерів (суб'єкти та об'єкти навчальної комунікації; роботодавці та інші споживачі результатів освітнянської послуги тощо) не є чимось новим для вітчизняного наукового дискусю, адже опитування, наприклад, студентів та викладачів ЗВО є достатньо розповсюдженою практикою, особливо у контексті процедур забезпечення закладами вищої освіти якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості). Разом з тим, об'єктом отримання необхідної для організаторів опитування стають представники вітчизняної системи вищої освіти, а відповідно й отримані результати пов'язані виключно з особливістю саме її функціонування та розвитку. Така предметно-об'єктна спрямованість використання методів емпіричного пізнання обумовлює не лише звуження кола наукових пошуків, що не тільки відбивається на якості наукових досліджень, а й унеможливує проведення всебічного аналізу

зарубіжних моделей розбудови як безпосередньо системи забезпечення ЗВО якості освітньої діяльності та і якості вищої освіти в цілому. Складність пошуку вітчизняними вченими зацікавлених відповідною проблематикою контрагентів за межами України, обмежує потенціали вивчення зарубіжного досвіду використання виключно теоретичних методів. Іншими словами, у межах вітчизняної наукової думки майже відсутні ті з напрямів дослідження особливостей функціонування та розвитку зарубіжних моделей системи вищої освіти, отримання результатів за якими відбувається внаслідок використання експериментальних методів наукового пізнання. У межах цієї публікації зосередимося на питаннях експертного оцінювання студентами зарубіжних ЗВО рівня якості вищої освіти, як безпосередньо у конкретному університеті, так і у країні його розміщення. У межах попередніх напрямів наукових пошуків доведено можливість використання думки студентів на рівні експертної оцінки [10].

Мета статті — проаналізувати відповіді студентів ЗВО (на прикладі аналізу результатів експертного опитування студентів з Китаю) щодо якості надання освітніх послуг, а також обґрунтувати можливість використання досвіду Китаю для вдосконалення змісту та практики використання механізмів державного управління освітянською галуззю.

Виклад основного матеріалу дослідження. Приймаючи до уваги той факт, що джерелом отримання інформації гіпотетично могли стати студенти будь-якої країни, за умови

знаходження автором цієї публікації потенційно зацікавлених порушеною проблематикою зарубіжних контрагентів, спробуємо пояснити наш вибір на користь саме китайських студентів.

По-перше, наша зацікавленість саме Китаєм була обумовлена темпами зростання авторитету китайських університетів у межах міжнародних університетських рейтингів. Наприклад, за результатами експертної оцінки фахівців британської консалтингової компанії Quacquarelli Symonds (QS), у межах рейтингу QS World University Rankings 2016 [11], лише 4 китайських університети було представлено у першій сотні кращих університетів світу. У 2019 р. у межах відповідної рейтингової групи позиціонувало вже 6 китайських університетів [12]. Для порівняння, безперечні лідери рейтингу — американські університети, були переставлені у першій сотні рейтингу 2016 р. у кількості 30 ЗВО, а у рейтингу 2019 року — 31 ЗВО. Цілком очевидно, що Китай демонструє значно потужнішу динаміку збільшення кількості університетів у так званому ТОПі відповідного рейтингу. Отже, неабиякі успіхи китайських ЗВО в авторитетному університетському рейтингу зумовили інтерес цієї публікації щодо пошуку контрагенту саме з Китаю.

По-друге, китайська система вищої освіти у межах рейтингу “QS Higher Education System Strength Rankings 2018” отримала експертну оцінку на рівні 8 позицій [13]. Цікавим є той факт, що системи вищої освіти Гонконгу та Тайваню, розбудова та розвиток яких відбулася під

впливом англосаксонських та японських традицій функціонування освітянської галузі, була оцінена на рівні 18 та 19 позицій відповідно. Тобто, використання досвіду, який свого часу забезпечив лідерство розбудованих за його принципами університетів, на сучасному етапі не завжди виявляється ефективним. У свою чергу, досвід так званих неklasичних або нових моделей розбудови системи вищої освіти (Китай, Південна Корея), з огляду на його потенціали для забезпечення зростання рівня конкурентоспроможності університетів, є більш привабливим для вивчення та подальшої імплементації його окремих практик (принципів) у вітчизняну систему вищої освіти.

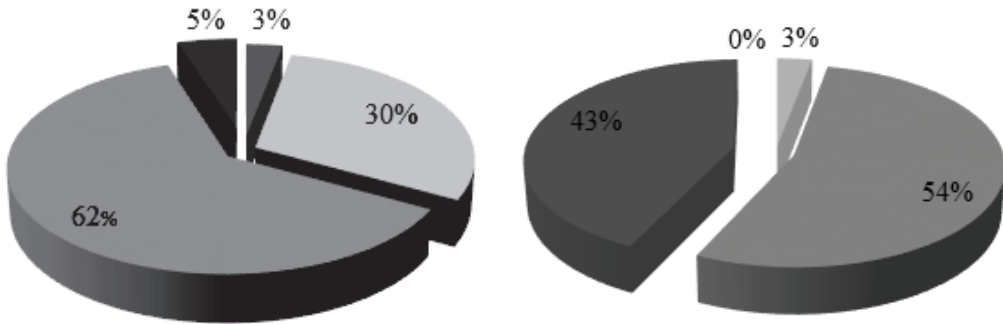
Особливістю саме цієї нашої публікації є той факт, що у якості респондентів нами були обрані студенти Institute of International and Comparative Education at Beijing Normal University (China). Анкетування студентів цього Інституту стало можливим внаслідок реалізації домовленостей між учасниками неформального наукового колективу вітчизняних і зарубіжних науковців щодо проведення позагрантового (відсутність будь-якої фінансової підтримки з боку державних, комерційних і громадських інституцій) дослідження “Оцінка якості вищої освіти”. Залишаючи поза увагою аналіз змісту та практики реалізації механізму пошуку зацікавлених в участі у проєкті контрагента з Китаю, перейдемо безпосередньо до презентації отриманих нами результатів.

Серед питань опрацьованої відповідно до методичних порад С. Суд-

мана та Н. Брадбурна [14], анкети були й ті, змістовне спрямування яких було зосереджено на оцінюванні респондентами рівня якості вищої освіти в Китаї та Institute of International and Comparative Education at Beijing Normal University (IICE at BNU). Перед проведенням анкетування студентам пояснили шкалу оцінювання феномену якості вищої освіти (1 бал – відповідає мінімально можливому, а 10 балів – максимально можливому рівню якості вищої освіти). Отримані результати відображені на рис. 1.

За результатами аналізу відповідей респондентів щодо оцінювання якості вищої освіти в Китаї та ІІСЕ at BNU можемо стверджувати, що:

- переважна більшість респондентів вважає, що якість вищої освіти в Китаї є цілком задовільною (92 % респондентів оцінили якість вищої освіти в країні на рівні від 4 до 8 балів);
- кожен двадцятий респондент (5 % з опитаних студентів) оцінює якість вищої освіти на дуже високому рівні, що з прийняттям до уваги частки студентів які оцінили якість вищої освіти на високому рівні (62 %) дає змогу припустити, що в цілому студенти задоволені тим рівнем якості вищої освіти, який їм пропонує держава;
- 3 % респондентів оцінили якість освіти у Китаї на низькому рівні (від 0 до 3 балів). Безумовно, необхідно прийняти їх думку, але разом з тим, частка китайських студентів яка незадоволена якістю вищої освіти є незначною, а отже може бути нами проігнорована під час формулювання підсумкових висновків. Крім то-

Низький рівень (від 0 до 3 балів); Достатній рівень (від 4 до 6 балів);
Високий рівень (від 7 до 8 балів); Дуже високий рівень (від 9 до 10 балів)

**Рис. 1. Рівень якості вищої оцінки
(за результатами опитування студентів ІІСЕ at BNU)**

го, серед незадоволених студентів можуть бути як ті, незадоволеність яких обумовлена їх високим рівнем академічної підготовки (академічний потенціал студента є більшим від тих можливостей які йому пропонує система вищої освіти), так і ті, джерелом виникнення незадоволеності яких є занадто низький рівень їх академічного потенціалу;

- переважна більшість студентів переконана у тому, що якість вищої освіти у їх ЗВО є цілком задовільною (57 % респондентів оцінили якість вищої освіти в їх ЗВО на рівні від 4 до 8 балів);

- жоден з респондентів не оцінив якість освіти у своєму університеті на рівні від 1 до 3 балів, що разом з показником від 4 до 6 балів на рівні 3 % майже нівелює вплив факту незадоволеності. Досить цікавою виглядає розбіжність між оцінкою якості вищої освіти в державі та конкретному ЗВО в діапазоні від 1 до

6 балів, що свідчить про існування певної диспропорції у розвитку так званих столичних та регіональних ЗВО;

- 43 % студентів оцінили якість вищої освіти у своєму університеті на рівні від 9 до 10 балів (дуже високий рівень), що при порівнянні у відповідному діапазоні балів з оцінкою на державному рівні (43 % проти 5 %) підтверджує наше припущення про виникнення диспропорцій у розвитку університетів Китаю;

- відсоток оцінок у площині критерію “низький рівень”, при порівнянні державного та університетського рівня свідчить про те, що значна частина студентів вважає якість надання освітніх послуг їх університетом вищим, ніж по країні в цілому (30 % оцінили якість надання вищої освіти в країні на рівні “низький рівень”, у той час як відповідний показник на університетському рівні складає лише 3 %);

• відсоток оцінок у площині критерію “дуже високий рівень”, при порівнянні державного та університетського рівня свідчить про те, що частина студентів вважає якість надання освітніх послуг їх університетом вищою ніж по країні в цілому (43 % оцінили якість надання вищої освіти в їх ЗВО на рівні “дуже високий рівень”, в той час як відповідний показник на державному рівні складає лише 5 %).

У запропоновану для заповнення студентами анкету, авторами дослідження було включено у тому числі і питання щодо задоволеності студентами якістю вищої освіти у країні її отримання. Відповідно до логіки розбудови дослідження таке питання на дуку його авторів було вкрай необхідним, адже оцінювання “рівня якості вищої освіти” та “рівня задоволеності від якості вищої освіти” не є тотожними напрямками у проведенні експертизи предмета наукової уваги. Наприклад, людина може оцінити “рівень якості” як низький, але при цьому бути цілком задоволеним від нього (така ситуація гіпотетично можлива за умови невідповідності рівня якості освітянської послуги вимогам ринку праці, тобто людина усвідомлює, що якість вищої освіти є порівняно низькою (порівнює її з якістю вищої освіти яка забезпечується університетами-лідерами), але при цьому розуміє, що навіть цього рівня буде цілком достатньо для задоволення вимог ринку праці). Іншими словами, оцінюючи “рівень якості вищої освіти”, респондент керується системою об’єктивних показників, в той час як оцінювання “рівня задоволеності” обумовлює

використання суб’єктивних критеріїв вимірювання. Більш глибоке обґрунтування різниці між згаданими феноменами потребує на окремий напрям наукового пошуку та при цьому, скоріше за все, поза межами галузі знань державно-управлінської науки. Отже, вважаємо за можливе обмежитися сформульованою вище тезою та перейти до безпосереднього аналізу відповідей респондентів за відповідним фокусом наукової уваги. Результати оцінювання рівня задоволеності студентів якістю вищої освіти в Китаї наведено на рис. 2.

Отже, майже кожен другий респондент (49 %) в цілому задоволений тим рівнем якості вищої освіти, який пропонується ЗВО Китаю. Кожен п’ятий респондент (21 %) обрав відповідь більш високого рівня задоволеності. Жоден з респондентів не погодився з твердженням про те, що якість вищої освіти його цілком задовольняє. Цей факт свідчить про достатній рівень обізнаності китайських студентів щодо якості надання освітніх послуг в інших країнах світу, а також про певну відкритість інформаційного простору Китаю. Цікавим для дослідників дослідження виявився той факт, що 30 % респондентів не задоволені якістю вищої освіти в Китаї. З одного боку, цей факт підтверджує наше припущення про відкритість інформаційного простору Китаю (збільшення обсягів інформації сприяє підвищенню якості опрацювання експертної думки), а з іншого — свідчить про підвищення рівня вимогливості об’єктів навчальної комунікації до рівня запропонованих системою для засвоєння знань, та про недосконалість

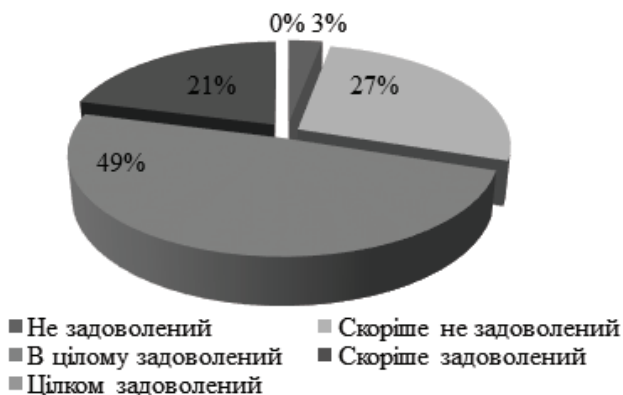

Рис. 2. Рівень задоволення студентів якістю вищої освіти в Китаї

системи забезпечення якості вищої освіти Китаю. Остання теза, з огляду на дискусійність її змісту, потребує на уточнення у межах подальших напрямів наукового пошуку.

Безумовно, проведений нами аналіз не є повним, а отже може бути розширений у межах інших напрямів наукових пошуків. Разом з тим, сформульовані нами узагальнення можуть бути корисними для вдосконалення змісту та практики використання деяких з механізмів державного управління якістю вищої освіти у межах вітчизняної системи її розбудови.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Приймаючи до уваги наведене можемо сформулювати такі висновки.

По-перше, започаткована свого часу Урядом Китаю реформа системи вищої освіти (3-й пленум ЦК КПК 11-го скликання (18.12.–22.12.1978) – початок реформ; 3-й пленум ЦК КПК 18-го скликання (09.11.–12.11.2013) – поглиблення реформ) сприяла підвищенню рівня конкурентоспроможності її ос-

новних елементів. Обрані суб'єктами державного управління механізми реформування сфери вищої освіти, не лише забезпечили подолання негативних наслідків так званої Культурної революції в освітянській галузі (вважається, що Культурна революція та так званий Великий стрибок майже зруйнували систему вищої освіти Китаю), а й сприяли потужній динаміці зростання якісних характеристик системи вищої освіти Китаю, що відповідає рівню показників, які сьогодні демонструють відповідні системи країн-лідерів у забезпеченні якості вищої освіти. Пропонуємо, вдосконалити зміст адміністративно-організаційного механізму державного управління сферою вищої освітою за напрямом програмування реформ у межах річних, п'ятирічних та десятирічних планів розвитку освітянської галузі. Зміст цих планів, так само як і терміни виконання їх заходів, не повинні залежати від зміни політичної кон'юнктури в державі.

По-перше, диспропорції у розвитку університетів є джерелом не лише

підвищення рівня конкурентоспроможності ЗВО, що є важливою умовою підвищення університетом своїх якісних характеристик, а й основою для формування так званого локомотиву змін у сфері вищої освіти. Прийняті свого часу Урядом Китаю Проекти 211 (вибір 100 найкращих ЗВО Китаю для реалізації державного замовлення на підготовку висококласних фахівців для забезпечення реформування економічної та соціальної підсистем суспільства) та 985 (забезпечення позиціонування кращих університетів Китаю на рівні ЗВО-лідерів у межах міжнародних університетських рейтингів), забезпечили, з одного боку, динамічний розвиток вітчизняних університетів, а з іншого — можливість всебічного узагальнення їх досвіду. Пропонуємо вдосконалити зміст нормативно-правового механізму державного управління сферою вищої освіти за рахунок імплементації норм щодо пріоритетного розвитку кількох вітчизняних університетів та забезпечення їх входження, наприклад, до 200 кращих університетів світу.

По-третє, китайська модель організації функціонування системи вищої освіти забезпечує не лише її якість (підтверджується міжнародними рейтингами), а у тому числі і задоволеність об'єктів навчальної комунікації рівнем отриманих професійних знань та сформованих навичок. Пропонуємо вдосконалити систему суспільного контролю за забезпеченням ЗВО якості надання освітніх послуг та якості вищої освіти за рахунок використання у межах її процедур методів анкетування студентів. До речі, китайська практика організа-

ції моніторингу якості вищої освіти, принаймні на університетському рівні, передбачає обов'язковість участі студентів в оцінюванні якості викладання науково-педагогічними працівниками навчальних дисциплін (студент не може закрити сесію без заповнення анкети щодо якості організації навчального процесу та якості викладання навчального матеріалу). Проведення опитування студентів на університетському та національних рівнях надасть можливість адміністрації ЗВО та суб'єктам державного управління отримати інформацію від безпосереднього учасника (об'єкта) навчальної комунікації щодо рівня його задоволеності якістю вищої освіти. Отримана інформація може бути використана одними з критеріїв для оцінювання: державою — якості виконання ЗВО державного замовлення на підготовку фахівців з вищою освітою; суспільством — відповідності якості вищої освіти вимогам (потребам) ринку праці.

Для тих з представників наукової громадськості які зацікавлені можливістю використання методу компаративістики саме для дослідження проблематики якості вищої освіти, пропонуємо звернути увагу на результати проведеного нами аналізу думки латвійських студентів щодо обраного вище фокусу наукової уваги [15]. Безумовно, наведені висновки не вичерпують змісту проблематики участі студентів у моніторингу якості вищої освіти, а отже можуть бути доповнені та уточнені під час подальших наукових пошуків відповідного тематичного спрямування. Найбільш актуальними напрямками, на нашу думку, є ті з них, що пов'яза-

ні з визначенням рівня ефективності функціонування системи забезпечення ЗВО якості освітньої діяльності та якості вищої освіти в цілому.

Висловлюємо щирю подяку адміністрації Institute of International and Comparative Education at Beijing Normal University (China) в особі проф. Liu Baosu за сприяння в організації опитування студентів, а також Ulana Furiv (University of Tampere, Finland) за безпосереднє його проведення на території Китаю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Гриневич Л. М.* Пріоритетні напрями змін у вищій освіті на 2018–2019 рр. [Електронний ресурс] / Л. М. Гриневич // Міністерство освіти і науки України. Режим доступу: https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/infographik/MON_prioritety_new.pdf
2. *Lewis R. G.* Total Quality in Higher Education. Total Quality Series / Lewis Ralph G., Smith Douglas H. Delray Beach: St Lucie Press, 1994. 330 p.
3. *Barnett R.* Improving Higher Education: Total Quality Care / Ronald Barnett. London: Open University Press, 1992. 240 p.
4. *Owlia M. S.* A framework for the dimensions of quality in higher education / Mohammad S. Owlia, Elaine M. Aspinwall // Quality Assurance in Education. 1996. Vol. 4, Iss. 2. P. 12–20.
5. *Chua C.* Perception of Quality in Higher Education [Electronic resource] / Clare Chua // AUQA Occasional Publication: Proceedings of the Australian Universities Quality Forum 2004. Access mode <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.125.3578&rep=rep1&type=pdf>
6. What Is Quality in Higher Education? / (Green Diana, William H. Stubbs, Baroness Pauline Perry and other); by ed. Green Diana. London: Society for Research into Higher Education & Open University Press, 1994. 132 p.
7. *Мороз С. А.* Структура высшего учебного заведения как объект государственного управления / С. А. Мороз, В. М. Мороз // Повышение квалификации и профессиональное совершенствование педагогов: междунар. науч.-практ. конф., 26–27 ноября 2015 г. Алматы, 2015. С. 156–161.
8. *Мороз С. А.* Рейтинг науково-педагогічних працівників як складова системи державного управління якістю вищої освіти / С. А. Мороз, С. М. Домбровська, В. М. Мороз // Вісн. НУЦЗУ (Серія “Державне управління”). 2017. Вип. 2 (7). С. 294–309.
9. *Важинський С. Е.* Методика та організація наукових досліджень: навч. посіб. / С. Е. Важинський, Т. І. Щербак. Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2016. 260 с.
10. Онлайн опитування студентів у системі забезпечення якості вищої освіти [Електронний ресурс] / В. М. Мороз, В. П. Садковий, В. М. Бабаєв, С. А. Мороз // Інформаційні технології та засоби навчання. 2018. № 6. Режим доступу: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/2415>
11. QS World University Rankings 2016 [electronic resource] / Rankings // QS Top Universities. Access mode: <https://www.topuniversities.com/university-rankings/world-university-rankings/2016>
12. QS World University Rankings 2019 [electronic resource] / Rankings // QS Top Universities. Access mode: <https://www.topuniversities.com/university-rankings/world-university-rankings/2019>

13. QS Higher Education System Strength Rankings 2018, available at: <https://www.topuniversities.com/system-strength-rankings/2018>
14. Thinking About Answers: The Application of Cognitive Processes to Survey Methodology / S. Sudman, N. Bradburn, N. Schwarz. San Francisco: Jossey-Bass, 2010. 322 p.
15. Мороз С. А. Оцінювання якості вищої освіти студентами як елемент системи державного контролю за якістю надання освітніх послуг закладами вищої освіти (на прикладі опитування студентів Балтійської Міжнародної Академії, Латвія) / С. А. Мороз, І. С. Бука, С. А. Бука, В. М. Мороз // Вісн. НУЦЗУ (Серія "Державне управління"). 2018. Вип. 2 (9). С. 282–295.

REFERENCES

1. Grinevich L. M. (2018). Prioritetni napryami zmin u vishij osviti na 2018–2019 rr. [Priority directions for changes in higher education in 2018–2019]. *Ministerstvo osviti i nauki Ukrainyini. – Ministry of Education and Science of Ukraine*. Retrieved from: https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/infographik/MON_prioritety_new.pdf [in Ukrainian].
2. Lewis R.G., Smith D.H. (1994). Total Quality in Higher Education. Total Quality Series. Delray Beach: *St Lucie Press* [in USA].
3. Barnett R. (1992) Improving Higher Education: Total Quality Care. *London: Open University Press* [in United Kingdom].
4. Owlia M. S. & Aspinwall E. M. (1996). A framework for the dimensions of quality in higher education. *Quality Assurance in Education*, 4, 12–20 [in USA].
5. Chua C. (2004). Perception of Quality in Higher Education. *AUQA Occasional Publication: Proceedings of the Australian Universities Quality Forum 2004*. Retrieved from: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.125.3578&rep=rep1&type=pdf> [in Australia].
6. Green D., William H. S., Perry P. (1994) What Is Quality in Higher Education? London: Society for Research into Higher Education & Open University Press [in United Kingdom].
7. Moroz S. A., Moroz V. M. (2015). Struktura vysshego uchebnogo zavedenija kak obekt gosudarstvennogo upravlenija [The structure of a higher educational institution as an object of public administration] *Povyshenie kvalifikacii i professional'noe sovershenstvovanie pedagogov: mezhdunar. nauch.-prakt. konf. – Proceedings from Professional development and professional improvement of teachers: Intern. scientific-practical Conf.* (p. 156–161) Almaty [in Kazakhstan].
8. Moroz S. A., Moroz V. M., Dombrovskaya S. M. (2017). Rejting naukovopedagogichnih pracivnikiv, yak skladova sistemi derzhavnogo upravlinnya yakisty u vishoyi osviti [Rating of scientific and pedagogical workers as a component of the system of state quality management of higher education] *Visnik NUCZU (Seriya "Derzhavne upravlinnya") – Bulletin of NUTZU (Series "Public Administration")*, 2 (7), 294–309 [in Ukrainian].
9. Vazhinsky S. E., Scherbak T. I. (2016) *Metodika ta organizaciya naukovih doslidzen : navch. posib. [Methodology and organization of scientific research: teaching. Manual]*. Sumi: SumDPU imeni A. S. Makarenka [in Ukrainian].
10. Moroz V. M., Sadkovij V. P., Babayev V. M., Moroz S. A. (2018). Onlajn opituvannya studentiv u sistemi zabezpechennya yakosti vishoyi os-

- viti [Online Survey of Students in the System of Quality Assurance in Higher Education]. *Informacijni tehnologiji ta zasobi navchannya*. – *Information technologies and teaching aids*, № 6, Retrieved from: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/2415> [in Ukrainian].
11. QS World University Rankings 2016 (2016). QS Top Universities. Retrieved from: <https://www.topuniversities.com/university-rankings/world-university-rankings/2016> [in USA].
 12. QS World University Rankings 2019 (2019). QS Top Universities. Retrieved from: <https://www.topuniversities.com/university-rankings/world-university-rankings/2019> [in USA].
 13. QS Higher Education System Strength Rankings 2018 (2018), Retrieved from: <https://www.topuniversities.com/system-strength-rankings/2018> [in USA].
 14. Sudman, S, Bradburn, N., & Schwarz, N. (2010). Thinking About Answers: The Application of Cognitive Processes to Survey Methodology. *San Francisco: Jossey-Bass* [in USA].
 15. Moroz S. A., Buka S. A., Buka I. S., Moroz V. M. (2018). Ocinyuvannya yakosti vishoyi osviti studentami yak element sistemi derzhavnogo kontrolyu za yakistyu nadannya osvitnih poslug zakladami vishoyi osviti (na prikladi opituvannya studentiv Baltijskoyi Mizhnarodnoyi Akademiyi, Latviya) [Assessment of the quality of higher education by students as an element of the system of state control over the quality of educational services provided by higher education institutions (for example, a survey of students from the Baltic International Academy, Latvia)] *Visnik NUCZU (Seriya "Derzhavne upravlinnya") Bulletin of NUTZU (Series "Public Administration")*, 2 (9), 282–295 [in Ukrainian].